

Розраховувавши упущену вигоду, необхідно подати докази того, наскільки реальне її отримання, тобто доказати наявність всіх умов для отримання доходу. Іншими словами, кредитор повинен довести, що якби його права не були порушені боржником, то дохід був би їм одержаний. Розмір недержаного доходу необхідно визначати з урахуванням розумних витрат, які виникли б, якби зобов'язання було виконане.

Тут слід зазначити, що, оскільки стягнення збитків, які виникли внаслідок порушення договору, є загальною формою відповідальності, то навіть якщо сторони в договорі не передбачили таку міру відповідальності, то застосування її є можливим і обґрунтованим.

У цій роботі зроблена спроба постановки деяких проблем, які виникають при реалізації норм ЦК України про наслідки порушення зобов'язання. Звичайно, всіх проблем охопити в рамках однієї статті неможливо, тому тема вимагає подальших досліджень.

Література

1. Господарський кодекс України: Наук.-практ. коментар / О.І. Харитонова, Є.О. Харитонов, В.М. Коссак та ін.; За ред. О.І. Харитонові. – Х.: Одиссей, 2006. – С. 375.
2. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Кн. 1. Общие положения. – 2-е изд. – М.: Статут, 2005. – С. 639.

УДК 347.513:347.764

А.І. Бубіна

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ОСОБОЮ, ЯКА ЗАСТРАХУВАЛА СВОЮ ЦИВІЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Сьогодні досить активно розвивається ринок страхових послуг. Одним з наслідків цього є здійснення відшкодування шкоди, завданої внаслідок дорожньо-транспортної події (далі – ДТП), у багатьох випадках за рахунок страхової виплати. Цьому передують укладення договору страхування – письмової угоди між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання в разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування, а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору. Під страховим випадком, згідно із Законом України “Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів” від 01.07.2004 р. № 1961-IV [1], вважається подія, внаслідок якої завдана шкода третім особам під час дорожньо-транспортної події, яка сталася за участі забезпеченого транспортного засобу і внаслідок якої настає цивільно-правова відповідальність особи, відповідальність якої застрахована за договором.

Проте іноді страхові компанії з метою повернення страхового відшкодування використовують норми ст. 1191 Цивільного кодексу України, згідно з якою особа, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи в розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом. Виникає запитання: чи має в такому разі сенс для страхувальника здійснювати страхові платежі на користь страхової компанії, якщо потім, у разі настання страхового випадку, він все одно повинен повернути виплачене страховою компанією відшкодування?

Так, у червні 2005 р. акціонерна страхова компанія “Вексель” (далі – АСК “Вексель”) звернулася до К. з позовом про стягнення страхового відшкодування. Позовні вимоги мотивувала тим, що АСК “Вексель” та П. уклали договір добровільного страхування транспортного засобу, що підтверджується страховим полісом від 10 грудня 2004 р. У результаті ДТП, що трапилася 13 січня 2005 р., автомобіль П. отримав механічні пошкодження, у зв’язку з чим їй було виплачено страхове відшкодування в розмірі 10 тис. 818 грн.

Оскільки ДТП сталася з вини К., позивач у порядку регресу просив стягнути з відповідача зазначену суму. Під час розгляду справи було встановлено, що відповідач і Національна акціонерна страхова компанія “Оранта” (далі – НАКС “Оранта”) уклали договір обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності, у зв’язку з чим НАКС “Оранта” була притягнута до участі в розгляді справи як співвідповідач. Деснянський районний суд м. Києва рішенням від 13 жовтня 2005 р. у задоволенні позову відмовив. Апеляційний суд м. Києва рішення суду першої інстанції скасував і постановив нове, яким позов задовольнив частково: ухвалив стягнути з К. на користь АСК “Вексель” 4 тис. 356 грн. страхового відшкодування. При цьому апеляційний суд виходив із того, що ДТП сталася з вини К., а тому відповідно до ст. 1191 ЦК особа, яка відшкодувала шкоду, тобто АСК “Вексель”, має право зворотної вимоги (регрес) до винної особи.

Проте колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України не погодилась з такими висновками апеляційного суду, мотивуючи своє рішення тим, що згідно із ст. 1194 ЦК особа, яка застрахувала свою цивільну відповідальність, у разі недостатності страхової виплати (страхового відшкодування) для повного відшкодування завданої нею шкоди зобов’язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням). Згідно з ч. 9.2 ст. 9 Закону № 1961-IV обов’язковий ліміт відповідальності страховика за шкоду, завдану майну потерпілих, становить 25 тис. 500 грн. на одного потерпілого.

Таким чином, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України становила стягнути з НАКС “Оранта” на користь АСК “Вексель” страхове відшкодування в розмірі 4 тис. 700 грн. У задоволенні позову до К. відмовлено [2].

Отже, можна зробити висновок про те, що судова практика виходить з того, що норма ст. 1194 ЦК є спеціальною щодо норми ст. 1191 ЦК і саме її слід застосовувати при виникненні спорів про страхове відшкодування.

Наступною особливістю відшкодування шкоди, завданої особою, яка застрахувала свою цивільну відповідальність, є відшкодування моральної шкоди, яка, згідно із ст. 23 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р., може полягати:

- 1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- 2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;
- 3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;
- 4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Особливість полягає в тому, що страховик відшкодує потерпілому не лише шкоду, завдану майну, а й моральну шкоду, передбачену пп. 1, 2 ч. 2 ст. 23 Цивільного кодексу України. При цьому страховик відшкодує не більше ніж 5 відсотків ліміту, визначеного у п. 9.3 ст. 9 Закону "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів", тобто не більше 2550 гривень на одного потерпілого. Різницю між сумою відшкодування, визначеною судом, та сумою, яка має бути відшкодована страховиком, сплачує особа, яку визнано винною у скоєнні дорожньо-транспортної події. Необхідно зазначити, що, наприклад, у Росії, згідно з федеральним Законом "Про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів", компенсація моральної шкоди страховими організаціями, які уклали договір обов'язкового страхування цивільної відповідальності з власником транспортного засобу, не здійснюється [3].

Говорячи про перспективи розвитку страхових послуг в Україні, а саме вдосконалення механізму відшкодування шкоди страховиком при настанні страхового випадку (дорожньо-транспортної події), необхідно зазначити, що Моторне (транспортне) страхове бюро України, що є єдиним об'єднанням страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, завдану третім особам, має наміри зменшити строки виплат страхового відшкодування шкоди, завданої в результаті ДТП. Зокрема, планується зменшити строк отримання документів з ДАІ шляхом впровадження електронного виду довідок про ДТП, які будуть знаходитися на спеціальному сервері. При цьому отриманням необхідних документів будуть займатися не потерпілі, а страховики. Однак, як кажуть представники страхових компаній, існує дуже багато суб'єктивних факторів: деякі компанії затримують страхові виплати, іноді важко погодити суму компенсації, бо клієнт намагається отримати більше, ніж передбачено договором. Одним із запропонованих варіантів прискорення виплат є запровадження можливості страхових виплат на підставі довідок з ДАІ без рішення суду [4]. Але для того щоб запровадити цей механізм, необхідно внести зміни до чинного законодавства, а саме до Закону № 1961.

Література

1. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 1.
2. Рішення Верховного Суду України від 21 березня 2007 р. (витяг) // Рішення Верховного Суду України. – 2007. – № 2.
3. Симакин В.Д. Установление правоотношений сторон по делам о возмещении вреда, причинённого в результате дорожно-транспортного происшествия // Вестник. – 2007. – № 2.
4. Губарь Е. Страховые возмещения набирают скорость // Коммерсант. – 2008. – № 6.

УДК 347.42.(477)

В.С. Деревнін

FACTA SUNT SERVANDA В СУЧАСНОМУ ДОГОВІРНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Враховуючи звичаєво-правове виникнення принципу *facta sunt servanda* в сучасний період, коли зазначений принцип отримав широке конвенційне закріплення, для деяких держав він залишається звичаєво-правовою нормою. Такий висновок пов'язаний з тим, що “ряд держав, які не брали участі в угодах, які фіксують принцип, мовчазно визнають і дотримуються положень цих угод” [1]. Тому доцільним здається вивчення цього принципу на національному рівні. Дослідженню ролі, значенню та механізму дії цього принципу в сучасному зобов'язальному праві України присвячена ця стаття.

Принцип виконання договорів закріплений у Статуті ООН, Заключному акті наради безпеки та співробітництва в Європі, деталізований у Декларації про принципи міжнародного права 1970 р., про необхідність суворого дотримання державою своїх зобов'язань, у ряді інших односторонніх та багатосторонніх зобов'язань. Таким чином, конвенційне закріплення цього принципу стає універсальним.

Дослідженню принципів міжнародного права присвячено багато робіт, наприклад: А.Н. Талаєв “Право міжнародних договорів”, В.Н. Карташов “Принципи права”. Окремо слід визначити монографію О.І. Тіунова “Принцип дотримання договорів у міжнародному праві”. Серед українських вчених можна вказати роботи А.В. Смітюха, наприклад стаття “Принципи міжнародних комерційних договорів як належне право договору: прямий вибір сторін” та ін. Але аналіз і механізм дії принципу *facta sunt servanda* в українському зобов'язальному праві робиться вперше.

Укладання договорів було б непотрібним без наміру сторін виконувати їхні умови. Тому зобов'язання виконувати умови договору є основною ознакою договорів.

Найбільш яскраво ця ознака виявляється в класичному принципі *facta sunt servanda* (“договори слід виконувати”).